

ХАЙДАРОВА І. О.,
суддя
(Херсонський міський суд
Херсонської області)

УДК 342.95

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВІДНОСИН АНТИКОРУПЦІЙНИХ СУДІВ

У статті проаналізовано законодавство та досвід інших держав, де запроваджено систему антикорупційних судів. Систематизовано моделі таких судів, визначено недоліки та переваги функціонування системи таких судів в інших країнах, виявлені недоліки правового регулювання адміністративних відносин антикорупційних судів інших країн та запропоновані заходи з недопущення їх у діяльності Вищого антикорупційного суду України.

Ключові слова: антикорупційний суд, іноземний досвід, законодавство, судді, корупція.

В статье проанализированы законодательство и опыт других государств, где введена система антикоррупционных судов. Систематизированы модели таких судов, определены недостатки и преимущества функционирования системы таких судов в других странах, выявлены недостатки правового регулирования административных отношений антикоррупционных судов других стран и предложены меры по их недопущению в деятельности Высшего антикоррупционного суда Украины.

Ключевые слова: антикоррупционный суд, иностранный опыт, законодательство, судьи, коррупция.

The article analyzes the legislation and experience of other states where a system of anti-corruption courts is introduced, models of such courts are systematized, the disadvantages and advantages of the functioning of the system of such courts in other countries, the identified shortcomings of legal regulation of administrative relations of anti-corruption courts of other countries and proposed measures to prevent them in activity the highest anti-corruption court of Ukraine.

Key words: anti-corruption court, foreign experience, legislation, judges, corruption.

Вступ. Сучасна антикорупційна державна політика за часів незалежності України є надієвішою. Про це свідчить створення системи ефективно працюючих спеціальних антикорупційних органів. Завершальним етапом у формуванні цієї системи є триваючий наразі процес створення Вищого антикорупційного суду України (ВАС України).

Корупція в Україні, зазначають К. Ростовська та Н. Гришина, набула ознак системного явища, яке поширює свій негативний вплив на всі сфери суспільного життя, все глибше укорінюючись у повсякденному житті як основний, швидкий та найбільш дієвий протиправний засіб вирішення питань, досягнення певних цілей. Зменшення рівня корупції в Україні, як наголошують К. Ростовська і Н. Гришина, можливе лише за умови вивчення та втілення в життя закордонного досвіду боротьби із цим вкрай негативним соціальним явищем, насамперед ефективних в інших країнах політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції [9, с. 89].

Іноземний досвід свідчить, що одним із механізмів подолання корупції в Україні є створення антикорупційних судів. Експерти Антикорупційної ініціативи ЄС, зазначають, що створення антикорупційного суду – практика багатьох країн, які зіткнулися з недовірою суспільства до можливостей звичайних судів розглядати судові справи, пов'язані з корупцією на високому рівні. Однак найпоширенішим аргументом для створення антикорупційного суду все ще залишається необхідність подати сигнал не тільки міжнародній громадськості, а й громадянам країни про те, що держава продовжує реформуватися і підсилює боротьбу з корупцією, в тому числі на високому рівні [14]. Я. Семенюк зазначає, що для країн на кшталт України, де корупція стала національною ознакою та існує в усіх соціальних інститутах – від освіти та медицини до правоохоронної системи, створення Антикорупційного суду не є лише правовим питанням. Такий суд, за прикладом країн із високим рівнем корупції, в такому випадку – демонстрація зміни системи судової ланки [10]. Через відсутність власної історії функціонування антикорупційних судів в Україні тільки іноземний досвід діяльності відповідних інститутів дозволяє спрогнозувати перспективи та проблеми в діяльності Вищого антикорупційного суду України. З моменту прийняття Закону України № 2447-VIII «Про Вищий антикорупційний суд» 7 червня 2018 року пройшло небагато часу. Саме зараз, на наш погляд, актуальним є дослідження адміністративно-правових відносин ВАС України, що пов'язані з обранням суддів, створенням матеріальної бази цього суду, забезпеченням його матеріальної незалежності, формуванням системи гарантій діяльності цього суду та його суддів. Таким чином, адміністративно-правові відносини є первинними відносинами, що виникають навколо Вищого антикорупційного суду України, зрозуміти особливості яких дозволить вивчення іноземного досвіду в цій сфері.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження іноземного досвіду правового регулювання адміністративних відносин за участю антикорупційних органів, виявлення негативних факторів, визначення запобіжних заходів недопущення їх у діяльності ВАС України та розгляд можливостей запровадження позитивних результатів діяльності таких судів в інших країнах.

Питання правового регулювання діяльності антикорупційних судів в інших країнах досліджувалось у роботах таких науковців та практиків, як: Гарник К., Гришина Н., Косиця О., Петрова А., Ростовська К., Семенюк Я., Слюсар А., Стівенсон М. та ін.

Результати дослідження. У попередніх наукових роботах ми запропонували визначення адміністративно-правових відносин ВАС як відносин, урегульованих адміністративно-правовими нормами, що виникають між ВАС України, його посадовими особами, наділеними адміністративними повноваженнями, та підпорядкованими їм службовцями, а також іншими підприємствами, установами, організаціями та їх посадовими і службовими особами, спрямовані на організаційне, майнове, інформаційне, документальне, аналітичне забезпечення ВАС із метою підтримання незалежності, ефективності роботи ВАС та обов'язковості виконання його рішень. Так, на наш погляд, до внутрішніх адміністративно-правових відносин ВАС, тобто без залучення інших суб'єктів публічного чи приватного права, можна віднести відносини, пов'язані з реалізацією адміністративних повноважень головою ВАС, його заступником, Головою Апеляційної палати ВАС та роботою апарату ВАС щодо інформаційного, документального, аналітичного забезпечення роботи цього суду. До зовнішніх адміністративно-правових відносин ВАС, тобто із залученням інших суб'єктів публічного чи приватного права було запропоновано віднести відносини, пов'язані з проведенням конкурсу на зайняття посади судді ВАС, призначенням на посади суддів ВАС; діяльністю громадської ради міжнародних експертів; забезпеченням безпеки суддів ВАС; моніторингом доброчесності суддів ВАС; підвищенням рівня професійної компетентності суддів ВАС; забезпеченням житлових умов суддів ВАС; фінансовим забезпеченням діяльності ВАС; розміщенням ВАС тощо [13, с. 10–11]. У зв'язку з тим, що в Україні тільки відбувається формування ВАС, то активно утворюються саме зовнішні адміністративно-правові відносини, іноземний досвід регулювання яких ми розглянемо в цій статті.

За даними експертів Антикорупційної ініціативи ЄС, наразі 20 країн світу мають спеціалізовані суди, які займаються розглядом справ, пов'язаних з ТОП-корупцією: Афганістан,

Бангладеш, Ботсвана, Болгарія, Бурунді, Камерун, Хорватія, Індонезія, Кенія, Малайзія, Непал, Пакистан, Палестина, Філіппіни, Сенегал, Словаччина, Уганда, Мексика, Танзанія і Таїланд [14]. З наведеного списку видно, що більшість держав – високо корумповані країни азійського та африканського регіонів. Це Філіппінські острови, Пакистан, Кенія, Уганда, Палестина та ще ряд країн з високим рівнем злочинності. Серед європейських представників списку – лише Словаччина, Хорватія та Болгарія.

Я. Семенюк зазначає, що антикорупційні суди в цих країнах створюють за кількома моделями: 1) суди першої інстанції, що мають пріоритет у корупційних справах, а апеляційною інстанцією в цих справах виступає Верховний суд (Словаччина, Хорватія, Пакистан); 2) модель, за якою одноосібні судді працюють у загальних судах, однак спеціалізуються на справах про корупцію (Бангладеш, Кенія); 3) суди змішаного типу (гібридні суди), які можуть бути одночасно судами першої інстанції під час розгляду найбільш важливих справ про корупцію та апеляційними для решти справ, що розглядаються в місцевих органах (Філіппіни); 4) універсальні паралельні суди, які виконують функції судів першої інстанції та апеляційних органів (Болгарія, Індонезія, Малайзія) [10].

Причини створення в цих країнах антикорупційних судів різні. Так, Основною причиною створення в Словаччині у 2005 р. антикорупційного суду було побоювання, що злочинні організації зможуть шантажувати чи підкуповувати суддів загальних судів, та прагнення зруйнувати місцеві зв'язки, які існували між суддями, адвокатами, прокурорами та організованою злочинністю [12, с. 9]. В Індонезії антикорупційний суд утворювався через значний рівень впливу політичних та бізнес-еліт на суди загальної юрисдикції, а також високий загальний рівень корумпованості судової системи. Утворення спеціального трибуналу в Хорватії для розгляду корупційних та інших тяжких злочинів обґрунтовувалось необхідністю утворення підготовленого суддівського корпусу для вирішення найбільш складних і соціально-важливих справ. В Індонезії антикорупційні суди утворювались як протипага корумпованим судам загальної юрисдикції [11]. У Нігерії, наприклад, після виборів Президента М. Бухарі у 2015 р., чия кампанія ґрунтувалась значною мірою на антикорупційній платформі, спостерігається дедалі більша підтримка створення такого суду. У Молдові пропозиція уряду створити спеціалізовані антикорупційні суди викликала серйозні дебати (і критику) в громадянському суспільстві. А в Албанії на розгляді в парламенті перебуває пакет реформ сектору правосуддя, який включав створення нового антикорупційного суду, а Прем'єр-Міністр Албанії Е. Рема вже звернувся до США з проханням надати технічну допомогу в створенні такого суду [12, с. 9]. Наприклад, міжнародна спільнота (зокрема, США і Великобританія) чинила тиск на уряд Афганістану, щоб він швидше створив антикорупційні суди. Причиною цього була корупція, яка створювала серйозні перешкоди для економічного розвитку і безпеки в Афганістані [11].

Експерти Антикорупційної ініціативи ЄС зазначають, що існують три основні механізми, які можуть допомогти таким судам бути ефективними. По-перше, спеціалізований суд, який розглядає тільки справи про корупцію, отримає більш сприятливе співвідношення кількості суддів і кількості справ, що розглядаються, у зв'язку з чим зможе швидко приймати рішення. По-друге, антикорупційні суди можуть налагоджувати процедури розгляду справ про корупцію багатьма шляхами. Наприклад, деякі антикорупційні суди є судами першої інстанції, апеляційні заяви на оскарження рішень яких йдуть відразу до верховного суду країни, минаючи звичайні проміжні апеляційні суди. По-третє, для прискорення розгляду справ про корупцію різні країни встановлюють спеціальні кінцеві терміни розгляду справ для своїх антикорупційних судів [14].

Так, перший механізм, що пов'язаний з кількістю суддів та справ, що ними розглядаються, в різних країнах реалізується по-різному, і в різних країнах кількість суддів, що розглядають справи про корупцію, істотно відрізняється. Зараз в Україні проходить конкурсний відбір на посади 39 суддів Вищого антикорупційного суду, який планують завершити на початку 2019 року. На сьогодні спеціалізований суд Словаччини складається з 14-ти суддів, а до складу спеціалізованої прокуратури входять 19 прокурорів. Цей суд розглядає декілька

категорій справ: навмисні вбивства, економічні правопорушення, в яких фігурують суми понад 6,6 млн євро, тяжкі злочини, скоєні злочинною чи терористичною групою, та злочини екстремістського характеру [12, с. 9].

У більшості країн судді, що спеціалізуються на розгляді справ про корупцію, мають статус звичайних суддів, тому процедури їх призначення та відставки, контролю за ними, а також умови служби такі ж, як і для інших суддів на аналогічному рівні судової ієрархії. У більшості країн судді спеціалізованих антикорупційних судів мають той же статус та проходять ті ж процедури відбору, що і судді загальної юрисдикції аналогічного рівня. Однак у певних країнах застосовують спеціальні процедури відбору суддів антикорупційних судів. Як правило, це спеціальні вимоги щодо необхідної кваліфікації або практичного досвіду [11]. У Словаччині, наприклад, судді також повинні пройти спеціальну перевірку для підтвердження відсутності будь-яких негативних факторів, які б могли бути використані для шантажу чи інших форм незаконного впливу на них. Тепер така перевірка розповсюджується на всіх суддів без винятку. Найбільш комплексно до питання запровадження спеціальних процедур відбору для антикорупційних судів підійшли в Індонезії. У спеціалізованих судах справи тут розглядаються не лише професійними суддями, але й *ad hoc* суддями, якими, як правило, виступають професійні юристи, судді у відставці чи інші професіонали у сфері права. Претенденти на роль *ad hoc* суддів повинні пройти чітко визначену процедуру відбору, при цьому до складу комісії з відбору входять представники апарату Верховного суду, а також громадянського суспільства. Професійні судді призначаються президентом на п'ять років з можливістю бути перепризначеними лише один раз. Згідно з початковою редакцією закону 2002 року антикорупційні суди розглядали справи колегіально у складі п'яти суддів, троє з яких були суддями *ad hoc* (така система була запроваджена через недовіру до професійних суддів, які вважались більш корумпованими). Однак у 2009 році ця система була змінена і тепер голова кожного регіонального антикорупційного суду (який є професійним суддею) може особисто визначати співвідношення професійних і *ad hoc* суддів у судових колегіях [11]. В Україні ж процес добору суддів Вищого антикорупційного суду відрізняється від відбору суддів у звичайні суди, зокрема, через роль Громадської ради міжнародних експертів (ГРМЕ) з правом виносити вето на прийняття тих чи інших кандидатів за наявності доказів їх невідповідності вимогам [14].

Другий механізм, що пов'язаний з варіативністю процедури розгляду справ про корупцію багатьма шляхами, теж у різних країнах застосовується по-різному. Впровадження ефективного інституціонального механізму реалізації міжнародної й національної антикорупційної політики є стратегічним кроком у боротьбі та протидії корупції. Для визначення юрисдикції антикорупційних судів, як наголошує А. Слюсар, використовуються різні критерії: за категорією злочинів; за тяжкістю злочинів; за суб'єктами. Так, за категорією злочинів більшість антикорупційних судів розглядають справи про корупційні і пов'язані з корупцією злочини. Однак деякі зі спеціалізованих судів мають і ширшу підсудність, яка також включає й інші тяжкі злочини. Для прикладу, спеціалізовані суди в Хорватії розглядають не лише справи про високопосадову корупцію, але й про організовану злочинність. Спеціальний кримінальний суд Болгарії також розглядає справи про організовану злочинність наряду з корупційними. Спеціальний кримінальний суд Словаччини розглядає, крім корупційних та справ про відмивання коштів, справи про організовану злочинність і навмисні вбивства. Інші спеціалізовані суди мають вужчу підсудність. Підсудність окремих спеціалізованих антикорупційних судів обмежується не лише категоріями злочинів, але й посадовим статусом обвинувачених [11]. У більшості країн (у тому числі європейських, наприклад, Словаччині, Болгарії та Хорватії) антикорупційні суди є судами з розгляду не лише корупційних злочинів, а й злочинів, пов'язаних із відмиванням грошей, злочинів проти власності, злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми [3]. У Філіппінах такий суд розглядає справи лише стосовно високопоставлених державних службовців [11]. Для більшості антикорупційних судів підсудність скоріше визначається за категоріями злочинів, а не за їх тяжкістю, проте в деяких країнах застосовують і такий підхід. Для прикладу, в Камеруні Спеціальний

кримінальний суд розглядає лише справи про заволодіння майном в особливо великих розмірах, справи про аналогічні злочини з меншими сумами збитків розглядаються судами загальної юрисдикції. Також останніми змінами до законодавства обмежено підсудність спеціалізованого суду у Філіппінах за ознакою розміру завданих збитків. У Словаччині після публікацій журналістів про те, що Спеціальний кримінальний суд розглядає в тому числі і справи про незначні хабарі (іноді менші 20 €), розпочалась публічна дискусія стосовно доцільності обмеження юрисдикції суду більш серйозними злочинами [3].

Третій механізм пов'язаний із встановленням спеціальних кінцевих термінів розгляду справ. Кінцеві терміни розгляду справ в антикорупційному суді значно відрізняються в різних країнах частково через відмінності в структурі, функціях та організації судів. Суд з розгляду справ про корупцію в Палестині славиться своїми особливо жорсткими кінцевими термінами: в межах формального статутного права цей суд повинен розглянути будь-яку справу, що надходить до нього, протягом 10 днів і прийняти рішення протягом 10 днів після слухання, з дозволеним збільшенням процесуального строку не більше ніж на 7 днів. На момент введення спеціалізованих антикорупційних судів у Малайзії середній термін розгляду справи про корупцію з часу його надходження і до винесення остаточного рішення становив 8,5 років. Тому Малайзія встановила правову вимогу розгляду справ антикорупційними судами протягом одного року (вимога не поширюється на суддів звичайних судів) [14].

З наведеної інформації можна зробити висновок, що запровадження антикорупційних судів у цих країнах мало як позитивні результати, так і створювало певні ризики, що мали негативні наслідки. Так, слід погодитись із Слюсарем А. щодо позитивних аспектів запровадження антикорупційних судів, а саме: 1) можливість застосувати більш ефективні процедури відбору та сформувати штат чесних та незалежних суддів; 2) можливість зменшення навантаження на суддів у зв'язку з визначеною юрисдикцією суду і порівняно меншою кількістю справ для розгляду; 3) підвищення професійної спеціалізації суддів у зв'язку з розглядом ними справ однієї чи близьких категорій та застосування новітніх підходів до організації роботи та забезпечення документообігу [11].

Негативними аспектами запровадження антикорупційних судів є: 1) неефективність і сповільнений розгляд справ, а також корумпованість суддів; 2) фактичне запровадження двох паралельних судових систем, коли одні й ті ж категорії справ можуть розглядатись судами загальної юрисдикції або ж спеціалізованими, що означає застосування різних процедур розгляду та ставить під питання законність таких рішень; 3) створення антикорупційного суду утворює можливість порушити чинну систему [3; 10; 11].

Під час реалізації таких аспектів практика має такі негативні приклади. Так, в Індонезії декілька суддів таких судів були звинувачені в корупції, а у Філіппінах Верховний суд відсторонив від посади суддю спеціалізованого антикорупційного суду через звинувачення в причетності до корупційних дій. Також в Індонезії можливість розгляду аналогічних справ двома паралельними судовими системами лягла в основу рішення про неконституційність такої організації судоустрою [11].

У сукупності наведені фактори вплинули суперечливо на ефективність антикорупційних судів. Так, у Словаччині, де суд діє вже 15 років, рівень сприйняття корупції зменшився на п'ять пунктів – з 59 балів до 54. Але в той самий час, у період з 2005 по 2012 рр., кількість обвинувальних вироків у справах, пов'язаних з корупцією, зросла на 50%. Кращі результати демонструє Хорватія – мінус тринадцять балів (з 62 до 49 місця). А Болгарія в рейтингу зовсім не зрушила. Там суд існує 5 років.

Водночас за межами Європи є ще більш вражаючі приклади. Так, позитивний результат показує Сенегал, де за останні 8 років країна втратила 33 позиції й піднялася з 99-го на 66-е місце в індексі. Ряду африканських країн створення антикорупційних органів позитивного результату не принесло. Камерун, наприклад, з 2011 року, коли було створено суд, знизив позиції в індексі сприйняття корупції на 11 пунктів (з 134 до 145 балів). Це при тому, що країна в час створення суду перебувала у хвості рейтингу. Те ж можна сказати і про Бурунді та Уганду (майже по тридцять додаткових корупційних балів) [14]. Водночас цікавий

той факт, що антикорупційні суди створено у 20 країнах, з яких жодна не входить навіть у тридцятку «антикорупційних держав» за «Всесвітнім індексом корупції – 2016» [3].

Таким чином, наведена інформація демонструє, що робота антикорупційної судової системи не може викоринити корупцію. Врешті, в країнах із низьким рівнем корупції таких судів загалом немає. Це говорить, що наявність профільних судів – не ознака відсутності корупції. На її наявність та рівень скоріше впливає економічний рівень розвитку країни. К. Гарник теж підтримує цю позицію та стверджує, що створення Антикорупційного суду – це одна з вимог західних партнерів України, проте ні в Сполучених Штатах, ні в Німеччині, ні у Франції таких судів немає. Там усі суди антикорупційні. Загалом, у країнах ЄС антикорупційні суди в тій чи іншій формі існують лише в Словаччині, Болгарії та Хорватії. К. Гарник стверджує, що антикорупційний суд – це не гарантія знищення корупції, а скоріш показник ставлення Заходу до нашої країни [2].

Антикорупційні суди, як правило, створювались у країнах третього світу. Розвинутим державам не потрібен Антикорупційний суд, тому що в них кожен суд саме такий. У країнах же третього світу ці суди у вигляді окремих палат чи суддів виникали чи то через тиск зовнішньої спільноти, чи то через внутрішні важелі. Назвати хоча б одну країну, де створення судів мало абсолютно успішну історію, не можна. До певного часу їхня діяльність справляла певний суспільний ефект. Значно покращити своє місце у світовому рейтингу не вдалося нікому, однак говорити про неефективність антикорупційних судів все одно не можна. Вироки Антикорупційного суду можуть стати превентивним заходом для потенційних хабарників [10].

Іноземний досвід свідчить, що функціонування антикорупційних судів носить суперечливий та проблемний характер. Водночас, як зазначає К. Гарник, Вищий антикорупційний суд може бути ефективним в Україні, але для цього необхідно забезпечити реформування всієї системи та підвищити гарантії незалежності судів і суддів, збільшити зарплати суддів, створити нормальні умови їхньої праці, посилити захист від зовнішнього впливу.

Висновки. На наш погляд, такий результат діяльності антикорупційних судів у наведених вище країнах також є наслідком недостатньої уваги до правового регулювання саме адміністративно-правових відносин антикорупційних судів. Оскільки в основному міжнародні експерти висвітлювали найбільш нормативно-врегульовані аспекти правового статусу антикорупційних судів, то серед поширеної в наукових роботах та засобах масової інформації відомостей найбільш урегульованими виявились адміністративно-правові відносини тих судів, що пов'язані з конкурсом на посади суддів антикорупційних судів та визначенням їх кількості. Водночас наявні на даний час результати наукових досліджень правового регулювання діяльності антикорупційних судів в інших країнах свідчать про прогалини правової регламентації щодо моніторингу доброчесності суддів антикорупційних судів протягом усього часу обіймання ними посади; щодо підвищення рівня професійної компетентності суддів цих судів; фінансового забезпечення діяльності цих судів; забезпечення безпеки їхніх суддів тощо. Тому, враховуючи зазначені висновки, вважаємо за необхідне звернути увагу наукової спільноти, юристів-практиків та законодавців на необхідність приділення більшої уваги питанням правової регламентації адміністративно-правових відносин ВАС України для забезпечення його ефективного функціонування та недопущення реалізації у вигляді негативних наслідків ризиків, що проявилися в системі антикорупційних судів інших країн.

Список використаних джерел:

1. Відбулося експертне обговорення найкращих міжнародних практик створення спеціалізованих антикорупційних судів / Офіційний сайт Вищої ради правосуддя. URL: <http://www.vru.gov.ua/news/2067>
2. Гарник К. Антикорупційний суд: міжнародний досвід та українські реалії. URL: https://censor.net.ua/blogs/3072501/antikoruptysiyniyi_sud_mjnarodniyi_dosvd_ta_ukransk_real
3. Косиця О.О. Організаційно-правові підстави створення антикорупційного суду в Україні. Судова та слідча практика в Україні. 2017. Вип. 4. С. 6–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jipu_2017_4_3

4. Петрова А.С. Корупція як соціально-правовий феномен. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2015. № 4. С. 96–102.
5. Петрова А.С. Міжнародні антикорупційні стандарти у судовій системі. Наше право. 2017. № 3. С. 165–171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2017_3_30
6. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 7 червня 2018 року № 2447-VIII. Відомості Верховної Ради України. 15.06.2018. № 24. С. 5. Ст. 212.
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 05.12.2014. № 49. С. 3186. Ст. 2056.
8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 29.07.2016. № 31. С. 7. Ст. 545.
9. Ростовська К.В., Гришина Н.В. Міжнародний досвід боротьби з корупцією в правоохоронних органах. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: «Право». 2016. Вип. 22. С. 89–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2016_22_22
10. Семенюк Я. Світовий досвід. Як працює Антикорупційний суд в інших країнах. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20180607-valyat-lis-i-kydayutsya-kaminnyam-romy-zaselyly-golosiyivskij-park/>
11. Слюсар А. Антикорупційний суд в Україні: передумови утворення та гарантії ефективності. URL: <http://www.pravda.com.ua/columns/2017/02/15/7135474/>
12. Стівенсон М., Шютте С. Спеціалізовані антикорупційні суди: порівняльний аналіз. U4: антикорупційний ресурсний центр Інституту імені Крістіана Міхельсена. 2017. № 5. URL: <http://www.u4.no/assets/publications/U4Issue-2017-5-UKR.pdf>
13. Хайдарова І. Вищий антикорупційний суд України як учасник адміністративно-правових відносин. Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. 2018. № 3. С. 7–11.
14. Як спрацювали спеціалізовані антикорупційні суди в світі? Уроки для України. Антикорупційна ініціатива ЄС. 11.09.2018. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/judiciary/2018-09-11/kak-srabotali-spetsializirovannyie-antikorrupsionnyie-sudyi-v-mire-uroki-dlya-ukrainyi/20562>

ШОВКОПЛЯС О. В.,
кандидат юридичних наук, асистент
кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 342.951(477):615

ДЕЯКІ ПИТАННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ СФЕРІ

У статті розглянуто загальні питання надання адміністративних послуг в Україні у фармацевтичній сфері, а також проблемні аспекти визначення дефініцій понять досліджуваних категорій. Проаналізовано якість надання адміністративних послуг у фармацевтичній сфері.

Ключові слова: адміністративні послуги, фармацевтична послуга, фармацевтична сфера, якість адміністративних послуг, надання адміністративних послуг.

